

A moldvai csángók búcsúmenetének rendjét az alábbiak szerint mondta el Benke néni/1906/:

Magyarországba való kerülésük után/944-ben/ voltak a Csik-somlyón búcsúban;ugyancsak járt Benkéné Máriagyűdön,"akkor vótam még Bódicára,Szegeden,...ott nálunk külön szenthely nem vót,de bucsú vót minden falu pátonnyán,oda mentünk.. onnan szoktak jönni ki Somolyára/Csiksomlyó/.Menet közbe szoktuk énekelni ezeket az énekeket.S vitték a lobogókat /zászlók/ a legényel s a lányok,a keresztet vót a lobogó. Márija is vót ,meg Szent Mihály arkangyal,Mindig az Urangyal-lobogója ment legelől,legény vitte.Utánna mentek a háromágú keresztet,s a votavica-kereszt....Nálunk a lányok egy nagyobbik,aki parancsol nekik.Tizenkét lány vót a votavicának a keze alatt;ő parancsolta meg mit kell mindegyiknek csinálni.Ezek nagy lányok voltak,és voltak a 15 éven alul a"kissebbrendűek"/fiatalabbak/...a háromágú kereszt lobogóval mentek a votavica-lányok,lobogóval, azok sorolódtak...az angyal keresztjét lobogóval olyan legény vihette,akinek tisztességesnek kellett lenni... a lányok után mentünk mi asszonyok,s mind a fiatalasszonyok s így sorába,de a férfiak elől voltak a legényekVel,s utánuk az emberek,ők mind elől vannak.Ha falu határához értünk, vagy közeledtünk a templomhoz,akkor harangozzak,s ottan a falunak a 'vatavja,/votávja-legénye/ és a votavicája/leánya/ jöttek a keresztel s összekeresztették,érintették a mienkével.S akkor azokat visszatették,mi meg éneköltünk egy antifonát,s bementünk a templomba,s szépen letérdeltünk,és elmonták azt az imát,ami annak való....Ha még messze voltunk, akkor többnek volt ahova elment ebédelni,s ha nem,akkor ott maradt a templomnál megvárni.Akkor utánna az odavaló votavica- annak voltak lányai-,vitték a virágos-pálcákat és virághintőt....most mikor a diákok indulnak a templomból,oltárától,Ott volt a pap is,s akkor kezdik a litániát,-ez öreg, má én is öreg vagyok-,:Jézus,élő Istennek szent fija/Irgalmazz minékünk/Ó,kegyes Jézus,Mária szent fija/Könyörgj éretünk./A Szentháromság egy bizony-Isten/Hallgass meg münköt/...

Ezt kezdte a diák és monta az egész nép.Aztán mentek elől a diák és a pap körül a ministránsok,voltak négyen meg hatan is. Olyan mint litáni,a Mindenszentek litániájé,énekelve mondtuk, de végin mondtuk a Könyörögj érettünk.Igy van ez:Szent Mihály

arkangyal, angyali fejedelem, Könyörögj érettünk. És montuk azt is, hogy Ó, Szent József.... Mindenszenteké, de búcsúi litánia is. Amikor kiértünk a szent Kálváriára, s béfejezték ezt a litániát, akkor osztán elmonták a LiberátX a holtakér, akik a faluhoz tartoztak, s mikor ez béfejeztük, akkor montuk a szentatyánk /pápa/ himnuszt: Pápánkat, püspökünköt... /L. énekpéldáinknál/. De ehhez a nótához tartozik: Atya, Fiu, Szentlélek... /L. példánknál/. Ez hosszú. S akkor a pap szentelte a hiveket bé. Mi éneköltük a Mária-éneket: Szencséges szüz Mária, Szép liliomszál... /L. példánknál/. Ehhez ismetik minden verse /L. példánknál/. - Aztán evvel az énekelvel visszajöttünk a templomba, s beszűrődött a nép, ha nem fért be, künn tartották meg a prédikáciát. Csináltak egy padot, fölült a z ifjuság, a lányok, akik énekeltek; a lányok ültek ezen a "korpádon"; csináltak egy kort, mint egy szinpad, a templom udvarába. Akkor énekeltek a Jó Szentlélek Uristen /L. példa/. S csak akkor kezdődött a szentmise. - Ez volt általában a búcsún. Ezután elment az egész nép ebédelni; mert vótak soknak rokonnyik, s kinak nem vótak rokonnyik, azokat vittek, olyanokat is, akiket nem is ismertek s nem is egyet, hanem tizet huszat harmincat is, s mikor megebédelte őket, akkor kezdődött a tánc, dálután má két órakor. Vót egy "megyán", tér, ... a mi falunkba is vót egy monument, akik ehunytak a háboruba; be vót kerítve szépen s annak a kerületén voltunk sokan, Kilenc templomtul jöttek a búcsúba oda. Kitris, Tamás/cs/, Vlamnyik, Klézse, Vágvölgy, Ujfalu stb... Volt ott sátor, meg "lánchintó", meg "körhintó" is, szép "kirakatok" vótak, s a városbol mindent hoztak oda. A könyveket a paptól, diáktól vásároltuk s a tamplomná olyan szent-dógokat, de nem a pap árúta, de vót neki embere, megbizott emberek árulták ezeket.

A Libera után é deák kezdte a "pápa himnuszát", mait a nép is átvett, s folytatták a diószéniek az Atya, Fiú, Szentlélek kezdetű énekkel. A hivatalos éneknek e szinte utánozhatatlan melizmás-diszitisű énekét így énekelte Benke néni Szrászon:

Pápánkat, püspökünköt, Ur Krisztus,
Kik őrzik lelkeinket, Ur Krisztus,
Áldd meg jótevőinket:/:

-a folytatásként énekelt szöveget lásd még Egyetemes ~~ÉNEKTÁR~~^{ÉNEKTÁR}, 476.p., s főképpen Domokos P.P., 1235.p., 818.sz., -In rogationibus dicuntur Lytaniae. Omnium sanctorum, vel sequentes, cum solitis suffragiis. - Kereszt-jaro hetben-valo Litania. Ez utóbb jelzett klasszikus szöveghez viszonyítva az énektári szövegei között némi eltérés mutatkozik/a mai nyelvhelyesség igénye szerint/; mind a Benke-féle, mind a két énekkönyv szövegeiből közlünk néhány verset Benkéné dallama alapján:

Atya, Fiú, Szentlélek, egy Isten,
Egy Ur három személyben nagy Isten,
Téged áldd földön minden:/:.

Megváltó Fiúisten, Ur Krisztus,
Igaz ember és Isten, Ur Krisztus,
Néked könyörgünk itten.:/:

Szüzanyád örvendezik, Ur Krisztus,
Mirőlünk örvendezél, Ur Krisztus,

Előtted esedezünk:/:. /a továbbiakban Kájoni alapján írunk néhány stró fát:

Egyben mi gyülekeztünk, U.C.

Te nevedben könyörgünk U.C.

Add-meg nekünk, mit kérünk:/:

Számtalan bűnben estünk, U.C.

Kit, ki-tisztíts belőlünk U.C.

Ne-engedd veszedelmünk:/:...stb./az Énektár szerint ez következik:

Jobbjan ülsz az Istennek, Ur Krisztus,

Te vagy U^r a ~~U^r Krisztus~~ Mindennek, U.Kr.

Ég s föld kerektségének,

Angyalok magasztalnak, Ur Krisztus,

Szerafimok szolgálnak U Kr.,

Téged Uroknak vallnak.....stb. 36 verssel bővültebben szerkesztette

át a késő kori énekes/Tálos és Csizmadia/. -Benkéné rendkívüli ének-

formáló, "újraalkotó" tehetségének köszönhető ez a dallam, mely el-

tér az eddigi változatoktól. -Érdekes, hogy az általában keresztjá-

rásra-való ének már előzőleg elhangozott, s a stációknál nemigen

énekeltek. -Utána kimentek a pap kíséretében a temetőbe, ahol meg-

szentelte a pap a búcsúskeresztet és a "hóttakat". A búcsús-nép az alábbi Mária-éneket énekelte; mely feltehetően visszamutat a későközépkori származásra. Összefüggéseit a népénekekkel, dallam-típusokkal már Kodály is észrevette, s többen is vizsgálták kapcsolatait különböző dallamt pusainkkal. Benkéné éneke majdnem azonos a Sz-D-R-féle példatár II/108.-c-példájával, s részben a b-példa anyagával. Ime Benkéné éneke:

Szentséges szüz Mária szép liliomszál,
Ki mindenkor szípen úgy virágozál,
Hogy szüz levél, s meggyümölcsözél,
Imádd Jézust értünk, akit te szültél.
S szép liliomszál, szüzek virága,
Könyörögj érettünk Istennek anyja.
Ó mely ékes vagy, Mária, :/:
Bünösöknek szoszólója.

Krisztusnak szent anyja, szép liliomszál,
Ki mindenkor szípen úgy virágozol,
Hogy szüz levél, meggyümölcsözél,
Imádd érzünk Jézust értünk,
Akit te szültél.
S szép liliomszál, szüzek virága,
Könyörögj érettünk Istennek anyja,
Ó, mel ékes vagy Mária,
Bünösöknek szoszólója.....stb.

Ez ének eléneklése közben "visszajöttünk a templomba, s beszűrődött a nép, ha befért, s ha nem, künn tartották meg a prédikációját... s a lányok a korpádon ültek künn, -mint egy színpad-, ekkor énekeltek a Jőjj Szentlélek Uristen-t"/Ez a középkori Veni Sancte Spiritus-típusú ének népies változatának egyik legszebb remekei közé tartozik, amit Benkéné színes előadásában élvezhetünk. -Példatári adatát lásd Sz-D-R-I-II.-F/6 példái nálás a rá vonatkozó megjegyzésekkel. Az ének dallama csak részben azonos a Kájoni-féle lejegyzéshez //:

Jőj el Szentlélek Isten
Áraszd rejénk tellyessen,
Mennyből fényességedet.
Jőj el, jőj el, :/:
Jőj Szentlélek Uristen./eddig Benkéné szövege; folytatás Kájoniból/:
Jőj-el árvák gyámola, O kegyes vigasztalónk,
Jőj-el szívünk orvosa, Testi lelki táplálónk,
Ozd-ki égi kincsedet. Erezzük bőségedet....stb.

/L.Domokos, 533.p., -303 sz.énekét/.

Az éneket közlik a későbbi énekeskönyvek is: Egyházi Nép-Énektár, Pünkösdi énekek fejezetében/172-73.p., 266.sz. kivonatoltan hét verssel, mely lényegileg azonos a Domokos-féle kiadásával. A Szent vagy Uram-béli/259.sz./szintén 7 srtófával közli a C.C. a lapján 4 soros szakaszokkal és re frésesen; dallam eltér nép-énekünkétől/X

A "csiksomolyai énekek után kezdődött valójában a szentmise, vagy a szabadtéri"-mondotta Benkéné, majd így folytatta: "akiknek vót rokonnyik, azokho ment, akiknek nem vót rokonnyik, azt vitt olyanok is, akiket nem is ismerte....és ebédet adott nekik, lehet még tizet, huszat es megebédelte őket....Ebéd után vót a tánc a téren/megyán/, ott vót egy monumet, akik a háboruban elestek, azoknak a nevi föl vótak rá írva, akörü volt a tér. Sok faluból jöttek a bucsuba, Kitris, Tamás/?/, Furnyika, Háromfalu egyszer/Vlamnik, Hodjis, Gálvölgy, Klézse, Ujfalu stb....Volt ott lánchintó, meg másik körhintó is, meg s zép "kirakatok" vótak...az imakönyvet azt a paptól meg a diáktól vásároltuk, akinek megbizott emberik vót nekik, azoktól vettük...a szen dolgokat a templomnál árulták, mindenfélét s ott vásárotuk azokat/búcsúfiákat/.